

İSLÂM KORKUSUNUN/İSLÂMFOBİNİN OLUŞMASINDA 'CİHAD' ALGISİNİN ROLÜ

Hüseyin YILMAZ*

Özet

İslâm'dan ve Müslümanlardan duyulan kaygı ya da korku sonucunda oluşan tepkisel yaklaşıma İslâm karşıtlığı, İslâm korkusu ya da İslâmofobi denmektedir. Günümüzde Avrupa başta olmak üzere, dünyanın değişik bölgelerinde İslâm dininin ve Müslümanların güç kazanması karşısında kaygı ve korku duyulduğu görülmektedir. Bu kaygı ve korku çoğu zaman cihad ayetleriyle temellendirilmektedir. Kur'an'da cihada izin veren ayetler buna delil gösterilmektedir. Bu durum, İslâm dininin ve Müslümanların dış dünyadaki imajını olumsuz şekilde etkilemektedir.

İslâm ve Müslümanlar geniş bir topluluk tarafından tehdit unsuru olarak algılanıp korku ve kaygıya neden oluyorsa,

* Prof. Dr., C. Ü. İlahiyat Fakültesi Din Eğitimi Anabilim Dalı Öğretim Üyesi.

bunun nedenlerini araştırmak, daha çok bilgisizlikten ya da yanlış tanımadan kaynaklanan kaygı ve korkuları gidermeye çalışmak öncelikle Müslümanlara düşen bir görevdir. Bu makale, söz konusu alanda yapılacak çalışmalara katkı sağlamak amacıyla hazırlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: İslâmofobi, İslâm karşıtlığı, İslâm korkusu, cihad, şiddet.

THE ROLE OF THE PERCEPTION OF JIHAD REGARDING ISLAMOPHOBIA

Abstract

Islamophobia refers to prejudice against, hatred or irrational fear of Islam or Muslims. Recently, there is anxiety and fear due to increasing power of Islam and Muslims in the world in general and especially in the West. These anxieties frequently attributed to the verses of jihad. **It is understood that the anxiety and fears often tried to be based on the verses of jihad. The jihad verses in the Quran are shown as evidences to this situation.** This situation causes negative image for Islam and Muslim in the world.

If Islam and Muslims are considered as a threat by a broad community, the primary task of Muslims is to investigate the reasons of this and to resolve the anxiety and the fear which causes by ignorance and misunderstanding. This article intends to contribute to such studies in the field.

Keywords: Islamophobia, Islamic contrast, Islamic fear, jihad, violence.

Giriş

Son yıllarda Müslüman olmayan bazı çevreler tarafından İslâm dine ve Müslümanlara karşı tedirginlik ve korku duyulduğu görülmektedir. Kendi varlıklarının ve geleceklerinin tehdit altında olduğu gerekçeyle oluşturulan ve çoğu zaman cihad ayetleriyle temellendirilmeye çalışılan korku ve endişe duygusu günümüzde İslâm karşıtlığı, İslâm Fundamentalizmi, İslâmofobi ve İslâm korkusu gibi kavramlarla ifade edilmektedir.

İslâm dini, insanlar ve toplumlar arasında barış, huzur ve güveni sağlamaya yönelik mesajlar içerdiği halde, İslâm ülkelerinde ya da dış dünyada Müslüman kimlikli bazı marjinal guruplar tarafından gerçekleştirilen şiddet içerikli eylemler, İslâm'ın bir şiddet ve aşırılık dini olduğu şeklinde yanlış bir imajın yayılmasına ve İslâm'ın terörizmle ilişkilendirilmesine neden olmaktadır.¹

Kur'an'da cihada izin veren ve bazı durumlarda cihadı teşvik eden ayetler delil gösterilerek İslâm'ın şiddet ve terörizmle bağdaştırılmak istenmesi, İslâm dininin ve Müslümanların dış dünyadaki imajını olumsuz şekilde etkilemektedir. Oysa İslâm dinince asla onaylanmayan şiddet ve terörizm, geçmişten günümüze pek çok toplumun çözmeye çalıştığı bir sorundur. Dolayısıyla bilgisizlik ya da siyasal amaçlarla gerçekleştirilen şiddet eylemlerinin İslâm ve Kur'an'la ilişkilendirilmesi doğru değildir.

¹ Nilüfer Narlı, "Çok Etnisiteli ve Çok Dinli Bir Dünyada Barışın Sürdürülmesine İslâm'ın Katkısı: İhtimaller ve Zorluklar", *Dünya, İslâmiyet ve Demokrasi*, Konrad-Adenauer Vakfı Yayınları, Ankara 1998, s. 132-133, 145.

Her ne sebeple olursa olsun, İslâm ve Müslümanlar dünyanın değişik bölgelerinde geniş bir topluluk tarafından tehdit unsuru olarak algılanıp korku ve kaygıya neden oluyorsa, bunun nedenlerini araştırmak, daha çok bilgisizlikten, İslâm adına gerçekleştirilen bazı tutum ve davranışlardan ya da İslâm'ı yanlış tanımadan kaynaklanan kaygı ve korkuları gidermeye çalışmak, öncelikle Müslümanlara düşen bir görevdir. İslâm korkusunun yaşandığı ülke yetkililerinin de kendi yurttaşlarını doğru bilgilendirme ve onlara güven telkin etme sorumluluğu vardır. Çünkü ülkelerinde yaşayan ve bütünü bir parçasını oluşturan Müslümanların tehdit olarak algılanması veya tarafların bu sebeple tedirgin bir hayat yaşaması, insan haklarının sıklıkla konuşulduğu günümüzde önemli bir sorundur. Bu sorun, ancak tarafların güç birliğine dayalı iyi niyetli çabalarıyla çözülebilir.

İslâm Korkusu (İslâmofobi)

İslâm'dan ve Müslümanlardan duyulan kaygı ya da korku sonucunda oluşan tepkisel yaklaşıma İslâm korkusu, İslâm karşıtlığı ya da İslâmofobi denmektedir. Daha çok korkudan kaynaklanan İslâm karşıtlığı/İslâmofobi, öteden beri Müslümanlara yönelik sürdürülen kin, nefret ve önyargıya dayalı görüş ve tutumları ifade eden bir kavramdır.² Tarihsel geçmişi Endülüs'ün Müslümanlar tarafından fethedilmesine kadar dayanan, Haçlı seferleri sırasında kilise mensupları tarafından yapılan propagandalarda Hıristiyanlığa karşı tehdit algısı etrafında düşünsel zemini oluşturulan ve Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra farklı bir

² Bkz: M. Reeber, *L'Islam*, coll. "Essentiels Milan", Milan 1995; S. Sayyid, *Fundamentalizm Korkusu*, Çev: Ebubekir Ceylan, Nuh Yılmaz, Vadi Yayınları, Ankara 2000, s. 52-198; Gardesse Camille, "Islamophobie: Essai de définition" <http://www.hermes.jussieu.fr/repeunes.php?id=2> (25.01.2007).

boyut kazanan İslâm korkusunun yüzyıllar içerisinde bazen azalarak bazen de artarak devam ettiği anlaşılmaktadır.

Bilindiği gibi başta Almanya, Fransa, Belçika ve Hollanda olmak üzere Avrupa ülkelerine ve Amerika'ya göç sürecinin başlamasından sonra Müslümanlarla Hıristiyanlar bir arada yaşamaya başladılar. Bu ülkelerde Müslüman göçmenlerle yerli halk arasında olumlu insani ilişkiler kurulmasına rağmen, zaman zaman sorunlar da yaşandı. Geçmişteki bazı olaylarla ilişkilendirilerek daha da abartılan bu sorunlar sürekli gündemde tutulmakta ve korku bahanesiyle oluşturulmaya çalışılan İslâm karşıtlığı kışkırtılmaktadır.

Son yıllarda Avrupa ülkelerinde yaşanan işsizlik, nüfus yaşlanması ve Müslüman yabancıların kalıcı vatandaşlık hakkı elde etmeleri gibi nedenlerle hız kazanan İslâm korkusunun, 11 Eylül 2001 tarihinde Amerika'daki Dünya Ticaret Merkezi'ne (ikiz kulelere) yönelik saldırının ardından doruk noktasına ulaştığı görülmektedir. Müslümanlara karşı önyargı ve şüphelerin giderek bir paranoyaya dönüştüğü bu süreç, bilinçli İslâm karşıtlığı yapan güç odakları tarafından manipüle edilmektedir. Bunun sonucunda Müslüman kimlikli bazı marjinal grupların düşünce ve eylemleri genelleştirilerek İslâm ve Müslümanlar terör, şiddet ve diğer olumsuzluklarla birlikte anılmaktadır.³

Avrupa'da İslâm karşıtlığı ile ilgili çarpıcı pek çok olaya rastlamak mümkündür. Örneğin Belçika'da yaşayan Père Samuel adlı rahip, bazı televizyon programlarında ve mahkeme duruşmalarında açıkça İslâm'ı

³ Konuyla ilgili geniş bilgi için bkz: MAZLUMDER Avrupa'da Ayrımcılık Raporu, "Bitmeyen 11 Eylül: Derinleşen Öteki ve Stradanlaşan İrkçılık", 27 Haziran 2006; Kemal Ataman, "İslâmofobi ve Avrupa'da Birlikte Yaşama Tecrübesi Üzerine", *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Cilt: 17, Sayı: 2, Bursa 2008.

ve Müslümanları hedef göstererek söylediği; “Camiler nükleer santral-lerden daha tehlikelidir.” , “...Çocuklarınızın İslâm’ın kölesi olmasını istemiyorum...” , “Doğacak her Müslüman, Avrupa için birer bombadır.” şeklindeki sözleri nedeniyle yargılanmıştır.⁴ Benzer bir düşünceyi dile getiren Vlaams Blok, Müslüman toplumların Avrupa’yı tekrar ele geçirmek istediğini ifade etmiştir.⁵

İster ayrımcılık ve hoşgörüsüzlük isterse bir çeşit şiddet olarak değerlendirilsin, İslâm korkusu/İslâmfobi, Müslüman göçmenlerin yaşadığı ülkelerde sosyal birliği tehdit ettiği gibi, zaman zaman cinayetle sonuçlanan insan hakları ihlallerine de yol açmaktadır. **Bu sorunun daha çok İslâm’ın yeterince bilinmediği, doğru bilgilerle tanınmadığı ya da art niyetli yaklaşımlarla İslâm aleyhine propagandaların yürütüldüğü bölgelerde yaşandığı anlaşılmaktadır.**

İslâm korkusunun Müslümanlara yansması genellikle “kamu kuruluşlarında görev alamama, saygı görmeme, şüpheli gibi görülme, komşuluk ilişkilerinin dışında tutulma, basın yayın yoluyla hakarete uğrama, istediği şekilde eğitim alamama, serbest dolaşım hakkından mahrum bırakılma, sözlü ve fiziksel saldırıya uğrama, bazı bölgelerde baskı ve şiddet görme, sosyal hayattan dışlanma, az da olsa cinayete maruz kalma” şeklinde gerçekleşmektedir.⁶

⁴ Mehmet Zeki Aydın ve Müşerref Yardım, “Belçika’da İslâmfobi”, *Batı Dünyasında İslâmfobi ve Anti-İslâmizm*, Eski Yeni yayınları, Ankara 2007, s. 373-403.

⁵ Vérités Bruxelloises, *Le Journal des Amis du Vlaams Blok*, n.10, April 2002, s. 2.

⁶ Bkz: ENAR, Rapport Alternatif: La Situation du Racisme en Belgique vu par les Associations, Juin 2003, www.enareu.org/fr/national/belgium/Report%20Belgium%202002%20FR.pdf. (05.01.2007) ; Ural Manço ve Meryem Kanmaz, “Belgique: Intégration des Musulmans et Reconnaissance du Culte Islamique: Un Essai de Bilan”, *Reconnaissance et Discrimination. Présence de*

İslâm korkusunun/İslâmofobinin cihad ayetlerine dayandırılmasında hem Müslümanların hem de gayrimüslimlerin rolü vardır. Cihad ayetlerini bütüncül değil de parçacı bir yaklaşımla değerlendiren bazı Müslüman gruplar, inanmayanlara karşı sürekli savaş halinde olunması gerektiğini düşünmektedirler. Oysa Kur'an'da sebepleri oluşmadan savaşılmayacağı ve zalimlerden başkasına düşmanlık gösterilemeyeceği⁷ açıkça ifade edilmektedir. Cihadla ilgili algı yanlışlığı gayrimüslimlerde de görülmektedir. Bazı gayrimüslim kişi ya da gruplar cihadın kendilerini tehdit eden önemli bir unsur olduğunu, dolayısıyla Müslümanların başka ülkelere yayılmasının ve dünya üzerindeki etkinliğinin önlenmesi gerektiğini ifade etmektedirler.

İslâm Korkusunun Dayandırıldığı Gerekçeler

İslâm korkusunun/İslâmofobinin nedenleri, sonuçları ve bu konudaki çözüm önerileri ile ilgili Avrupa İrkçılık ve Yabancı Düşmanlığını İzleme Merkezi (EUMC) tarafından bir rapor hazırlanmıştır. 2006'da yayınlanan bu raporda İslâm korkusunun Müslümanlara yönelik ayrımcılığı ve dışlamayı haklı göstermek amacıyla kullanıldığı belirtilmektedir. Söz konusu raporda İslâm korkusunun/İslâmofobinin şu iddialara dayandırıldığı açıklanmaktadır:⁸

1. İslâm dini değişime, gelişime ve ilerlemeye kapalı bir inançtır.

l'islam en Europe Occidentale et en Amérique du Nord, l'Harmattan, 2004 Paris, s.109-110; Aydın ve Yardım, "Belçika'da İslâmofobi", s. 377-401.

⁷ Bkz: Bakara 2/193; Mümtehine 60/8-9.

⁸ Geniş bilgi için bak. <http://www.runnymedetrust.org/publications/pdfs/İslâmophobia.pdf> (12.06.2006).

2. İslâm'ın değerleri, demokrasi ve insan hakları ile uyuşmaktadır.
3. Başka din mensupları tarafından "farklı" ve "öteki" olarak görülen İslâm'ın diğer kültürlerle hiçbir ortak yönü yoktur.
4. İslâm dini tehdit edici, saldırgan, şiddet uygulayıcı, terörizme eğilimli ve medeniyetler çatışmasını teşvik edici unsurlar içermektedir.
5. İslâm dini, inanç olmaktan öte siyasi ve askeri alanda kullanılan bir ideolojidir.
6. Müslümanların yaşadıkları ülkelerde kalıcı vatandaşlık hakkı elde edip ekonomik, sosyal ve siyasi alanlarda güç kazanmaya başlamaları, önlenemez gelişmelere neden olabilir.

Burada sayılan nedenler yanında, İslâm'ın cihad anlayışının zaman içerisinde bütün dünyayı işgal etmeye çalışan bir fetih hareketine dönüşebileceği endişesi, yabancı ülkelerde yaşayan Müslüman grupların kendi aralarında çatışmacı bir görünüm sergilemeleri, son yıllarda yaşanan işsizliğin gelecekte tehlikeli boyutlara ulaşabileceği ve Müslüman kimlikli olup İslâm'la ilgisi bulunmayan bazı kişilerin töre cinayeti, aile içi şiddet, gasp ve soygun gibi eylemlere karışmaları da İslâm korkusunda önemli rol oynamaktadır. Ayrıca dünyanın değişik bölgelerinde emperyalist emelleri olanların Müslümanları kendi gelecekleri açısından tehdit görmelerini de gözardı etmemek gerekir.

Cihad algısının İslâm korkusunda/İslâmofobide önemli rolü olduğunu biliyoruz. Öyleyse İslâm'ın cihad anlayışına değinerek konuyu işlemede yarar vardır.

Cihadla İlgili Ayetler ve Cihad Algısı

Cihad, kelime olarak güç ve gayret sarf etme, zahmet çekme, çaba harcama, bir işi başarmak için elden gelen bütün imkânları kullanma gibi anlamlara gelmektedir. “*Ey iman edenler, Allah yolunda gereği gibi cihad edin.*”⁹ ayetindeki cihad kavramı, dini yaşama konusunda gayret göstermenin yanında, gerektiğinde dış düşmanlarla savaşmayı da ifade etmektedir. Bu anlamıyla cihad, insanların bireysel ve sosyal ihtiyaçlarını özgürce karşılayabilmek amacıyla girişilen çabaların tamamını kapsamaktadır. Kur’an-ı Kerim, fitne çıkararak insanların can, mal, din ve namus gibi değerlerine yapılan saldırıları savaşla önlemeyi de *cihad*, yani ‘hayırlı yolda çaba’ olarak nitelendirdiğine göre, cihadın gayesini; “*Her türlü hayırlı iş için gayret gösterme, zulme engel olma, iç ve dış tehditler karşısında toplumun güvenliğini sağlama, insanların din ve dünya işlerini rahatlıkla yerine getirebilecekleri bir barış ortamını oluşturma*” şeklinde özetlemek mümkündür. Buna göre savaş anlamındaki cihad, zulmü önlemek, düşmanlara karşı vatani savunmak, toplumda barış ve huzuru sağlamak için yeri ve zamanı geldiğinde başvurulabilecek bir çözümdür.

İslâm, isminin de gereği olarak *barış* dinidir ve kelime olarak İslâm barış, güven, huzur, mutluluk gibi anlamlara gelmektedir. İslâm’a göre insan hayatı kutsaldır ve hayatın korunması için emniyet, huzur, güven, özgürlük ve barış ortamının sağlanması gerekir. İnsana büyük bir değer veren bu inanç sisteminde haksız yere bir kişiyi öldürmek tüm insanlığı öldürmekle eşit tutulmakta; bir insanın canını kurtarmak bütün insanların hayatını kurtarmaya denk sayılmaktadır.¹⁰ Kur’an-ı Kerim’de; “*Ey*

⁹ Hac 22/78.

¹⁰ Bkz: Nisa 4/93; Maide 5/32.

iman edenler! Hep birden barışa girin. Şeytanın adımlarına uymayın. Çünkü o sizin apaçık düşmanınızdır."¹¹ buyrulurken barışın önemine vurgu yapılmaktadır.

İslâm'ın barışçı bir din olduğu, Hz. Peygamber'in yaşantı ve uygulamalarından da anlaşılmaktadır. Barışçı bir kişiliğe sahip olan Hz. Peygamber, Müslümanlarla mücadele içerisinde bulunan müşriklerden daima barış teklifi beklemiş ve teklifin gelmesi durumunda onlarla barış antlaşması yapmıştır.¹² Hudeybiye antlaşması, bu konuda önemli bir örnektir: Hicretin altıncı yılında Kabe'yi ziyaret etmek ve umre yapmak üzere Mekke'ye doğru yola çıkan Müslümanlar, Kureyş'in kendilerini Mekke'ye sokmamak için silahlandığına dair haber alınca Hudeybiye bölgesine gidip orada konakladılar. Kureyş yetkilileriyle yapılan diplomatik faaliyetler, Müslümanların Mekke'yi ziyaret etmelerine imkân verecek şekilde sonuçlanmadığı gibi, Hz. Peygamber'in dile getirdiği Mekke'de *umre* yapma isteği de müşrikler tarafından kabul edilmedi. Sonunda Kureyş, barışa dayalı bir antlaşma yapmak üzere Süheyl b. Amr'ı Hz. Peygamber'e gönderdi. Müslümanlar için görünürde dezavantajlı hükümler içeren bu teklif, daha çok müşriklerin istekleri doğrultusunda imzalandı. O yıl Hz. Peygamber ve sahabeler, günlerce yol yürüyerek geldikleri Mekke'den umre yapmaksızın geri dönüp Medine'ye gittiler.¹³

¹¹ Bakara 2/208.

¹² Bkz: M. Ali Kapar, *Hz. Peygamber'in Müşriklerle Münasebeti*, İlim Yayınları, İstanbul 1987, s. 207-233; Hüse yin Yılmaz, *Kur'an'ın Işığında Müslim-Gayrimüslim Münasebetleri*, Kayıhan Yayınları, İstanbul 1997, s. 139-141.

¹³ Bkz: Ebû Muhammed Abdülmelik b. Hişam, *Siret'ü'n-Nebeviyye*, Mısır 1936, s. 321-333.

Tarihte önemli bir yeri olan bu ve daha başka olaylardan da anlaşılacağı gibi, İslâm inancında haksız yere saldırganlık meşru sayılmamakta, Müslümanlar aleyhine bazı olumsuzluklar getirse bile, sorunların barış yoluyla çözülmesi istenmektedir. Ancak barış yolları denendikten sonra savaş kaçınılmaz hale gelirse, bu durum karşısında Müslümanların sabır ve fedakarlık göstererek cihad etmeleri istenmektedir. Konuyla ilgili bir hadiste Hz. Peygamber şöyle buyurmaktadır:

*"Düşmanla karşılaşmayı arzu etmeyin. Fakat zorunlu olarak onlarla karşılaşsanız, o zaman sabredin. Bilin ki cennet kılıçların gölgesi altındadır."*¹⁴

İsmi *barış* kavramından alan bir dinin savaştan ve kılıçtan bahsetmesi, ilk bakışta bu dinin adıyla çelişkili bir görünüm arz edebilir. Savaş, temelde İslâm'ın benimsediği bir olgu değildir. *"Ey inananlar, bütün varlığınıza barışa girin..."*¹⁵ ayetinden de anlaşıldığı gibi, İslâm'da asıl olan barıştır; savaş ise sadece mecbur kalındığında başvurulabilecek geçici bir çözümdür. Ancak İslâm'ın ilke olarak savaşa karşı olması, bu sosyal realite karşısında kayıtsız kalmayı gerektirmez.¹⁶

Kur'an'ın cihadla ilgili ayetleri doğru anlaşılardan gerçekçi bir cihad algısı geliştirmek ve İslâm'a yöneltilen iddiaları doğru bir şekilde değerlendirmek mümkün değildir.

¹⁴ Buhari, Cihad 9; Müslim, Cihad 1362; Ebû Davûd, Cihad 89.

¹⁵ Bakara 2/ 208.

¹⁶ Bu konuda geniş bilgi için bkz: Afif A. Tabbara, *İlmin Işığında İslâmiyet*, Terc: Mustafa Öz, 2. Baskı, Kalem Yayınları, İstanbul 1981, s. 412-418; Karen Armstrong, *Tanrı'nın Tarihi*, Çev: O. Özel, H. Koyukan ve K. Emiroğlu, Ayraç Yayınları, Ankara 1998, s. 209; Yılmaz, *Kur'an'ın Işığında Müslim-Gayrimüslim Münasebetleri*, s. 164-198; Hüseyin Yılmaz, *Din Eğitimi ve Sosyal Barış*, İnsan Yayınları, İstanbul 2003.

Kur'an-ı Kerim incelendiğinde, cihadla ilgili çok sayıda (40 civarında) ayetin bulunduğu anlaşılmaktadır. Bu ayetlerden savaş anlamındaki cihad ile ilgili olanlara değinmede konumuz açısından yarar vardır.

“Şüphesiz iman edenler, hicret edenler ve Allah yolunda cihad edenler var ya; işte onlar, Allah'ın rahmetini umabilirler. Allah bağışlayandır, esirgeyendir.”¹⁷

“Yoksa siz, öncekilerin başına gelenler, sizin de başınıza gelmeden cennete gireceğinizi mi sandınız? Peygamber ve onunla beraber müminler, ‘Allah'ın yardımı ne zaman?’ diyecek kadar darlığa ve zorluğa uğrayıp sarsılmışlardı. İyi bilin ki, Allah'ın yardımı pek yakındır.”¹⁸

“Yoksa siz Allah içinizden cihad edenleri ve sabredenleri ayır etmeden cennete gireceğinizi mi sanıyorsunuz?”¹⁹

“Fitne tamamen yok edilinceye ve din (kulluk) yalnız Allah için oluncaya kadar onlarla (fitne çıkaranlarla) savaşınız. Şayet vazgeçerlerse, zalimlerden başkasına düşmanlık ve saldırı yoktur.”²⁰

Ayetlerden de anlaşılacağı gibi, cihadın amaçlarından biri *fitneyi* önlemektir. Fitne, toplumsal hayatın barış ve huzurunu tehdit eden ayrımcılık, zulüm, işkence, kargaşa çıkarma, temel hak ve özgürlükleri kısıtlama, baskı ve şiddetle insanları inanmadıkları şekilde yaşamaya zorlama gibi insan hakkı ihlallerini ifade eden bir kavramdır. Sayılan olumsuzluklarla mücadele etmek Müslümanlar için bir görevdir. Yoksa yeryüzünden fitnenin kaldırılması misyonu, farklı din ve inançtaki insanları zorla Müslüman yapma amacına yönelik değildir.

¹⁷ Bakara 2/218.

¹⁸ Bakara 2/214.

¹⁹ Âli-İmran 3/142.

²⁰ Bakara 2/193.

Eğer fitne ortadan kalkmışsa, güvenliği tehdit ederek toplumun huzurunu bozan zalimlerin zulümleri engellenmişse, insanların mal, can, din, ırz ve namus emniyetleri sağlanmışsa artık savaşmanın bir anlamının kalmadığı Kur'an'daki şu ayetlerden de anlaşılmaktadır:

*"Onlar barışa yanaşırlarsa sen de yanaş ve Allah'a tevekkül et. Çünkü O her şeyi işiten ve bilendir."*²¹

*"Size dokunmazlar, barış önererek sizinle savaşmazlarsa, bilin ki Allah size onlar aleyhine olumsuz bir tavır alma hakkı vermemiştir."*²²

*"Allah size, sizinle din savaşı yapmayan ve sizi yurtlarınızdan çıkarmayan kimselerle iyilik ve fedakârlığa dayalı bir ilişki geliştirmenizi yasaklamaz: çünkü Allah fedakâr olanları pek sever. Allah size, yalnızca sizinle din savaşı yapan ve sizi yurtlarınızdan çıkararak veya sizin çıkarılmanıza destek verenlerle dostluk kurmanızı yasaklar: artık kim onlarla dostluk kurarsa, işte onlar zalimlerin ta kendileridir."*²³

*"Eğer sizi rahatsız ederler, barışa yanaşmazlar ve yakanızı bırakmazlarsa onları bulduğunuz yerde öldürün. Artık onlara hâkim olmanız için Allah size tam yetki vermiştir."*²⁴

Savaşla ilgili ayetlerin dış anlamına bakılarak İslâm'ın inanmayanları küfür ve şirkten vazgeçirmek için savaşmayı emrettiği sonucu çıkartılamaz. Zira burada bahsedilen ve cihad diye nitelendirilen savaş anlayışı, vatanı koruma, hiçbir güç ve imkânı bulunmayan mazlumları, zalim ve

²¹ Enfal 8/61.

²² Nisa 4/90.

²³ Mümtehine 60/8-9.

²⁴ Nisa 4/91.

fesatçılar karşısında savunma ve buldukları sıkıntılı durumdan kurtulmaları için güçsüzlere yardım etme prensibine dayanmaktadır.²⁵

İslâm'da cihadın bir gayesi de *zulmü* önlemektir. Bunun en açık örneğini Hz. Peygamber'in hayatında görmek mümkündür. Bilindiği gibi Hz. Peygamber, Mekke'de ve Medine döneminin ilk yıllarında muhataplarına karşı daima barış yanlısı bir yol izlemiştir²⁶, insanları hikmet ve güzel öğütle²⁷ dine davet etmeyi ilke edinmiştir. Fakat Hz. Peygamber'in bu hoşgörülü yaklaşımına rağmen Müşrikler, İslâm'ı daha başlamadan yok etmek ve din olarak İslâm'ı seçenlerin özgürlüklerini engellemek için ellerinden geleni yapmışlardır. Hz. Peygamber, baskı ve hakaret içeren tavır ve eylemlere sabredip ashabına da sabırlı olmayı tavsiye ettiği halde, müşrikler tarafından girilen işkence ve saldırılar dayanılmaz boyutlara ulaşmıştır. Sonunda Müslümanlar önce Habeşistan'a, ardından da Medine'ye hicret etmek zorunda kalmışlardır.

Medine'ye hicret, Müslümanların düşmanlardan kurtuluşu ve rahatlığı için yeterli olmamıştır. Çünkü müşriklerin tehdit ve saldırıları, hicretten sonra da devam etmiştir. Saldırı ve tehditte bulunanlar sadece Mekke'li müşriklerle sınırlı kalmamış, diğer kabile ve milletlerin de Müslümanlara düşman olmaları sağlanmıştır.²⁸ Bu durum karşısında Allah (c.c.), Müslümanlara takınacakları tavrı cihada izin veren şu ayetle bildirmiştir:

²⁵ Bkz: Muhammed b. Said el-Kahtani, *İslâm'a Göre Dost ve Düşman*, Terc: Harun Ünal, İstanbul 1991, I, 280; Yılmaz, *Kur'an'ın Işığında Müslim-Gayrimüslim Münasebetleri*, s. 168-182.

²⁶ Al-i İmran 3/ 159.

²⁷ Nahl 16/ 125.

²⁸ Bkz: Muhammed b. Ebi Bekr b. Kayyim el-Cevziyye, *Zadu'l-Mead*, Çev: Ş. Özen, H.A. Özdemir, A.V. Kurt, İklim Yayınları, İstanbul 1989, III, 106.

*"Zulme uğrayanların savaşmalarına izin verildi. Allah onlara yardım etmeye elbette kadirdir."*²⁹

Hz. Peygamber'in önderliğinde gerek Mekkeli müşriklerle ve gerekse Medine'deki kabilelerle yapılan savaşlar, özellikle onların kendi düşmanca tutumlarından kaynaklanmıştır. Yani İslâm Peygamberi, istemediği halde savaşmak zorunda bırakılmıştır. Bu gerçek şu ayetlerle ifade edilmektedir:

*"O Müslümanlar başka bir nedenle değil, sadece 'Rabbimiz Allah'tır' dedikleri için haksız yere yurtlarından çıkartılmış kimselerdir..."*³⁰

*"Ne zaman onlar bir antlaşma yaptılarsa, yine kendilerinden bir grup onu bozmadı mı?"*³¹

Cihadın bir diğer amacı da *savunmadır*. Bu anlamdaki cihad, temeli Kur'an ve sünnete dayanan ve Müslümanların dini görevleri arasında bulunan önemli bir ibadettir. Konuyla ilgili ayetler şöyledir:

*"Size ne oluyor da, 'Ya Rab! Bizi şu zalim milletin elinden kurtar' diye feriyat eden biçare kadınları, erkekleri ve çocukları kurtarmak için savaşmıyorsunuz?"*³²

*"... Allah'a ortak koşanlar nasıl sizinle topyekûn savaşıyorlarsa, siz de onlarla topyekûn savaşın ve bilin ki Allah muttakiler (dini hakkıyla yaşayanlar) ile beraberdir."*³³

*"Sizinle savaşanlarla Allah yolunda siz de savaşın; fakat haksız yere saldırmayın, çünkü Allah haksız yere saldıranları sevmez."*³⁴

²⁹ Hacc 22/ 39.

³⁰ Hacc 22/ 40.

³¹ Bakara 2/ 100.

³² Nisa 4/ 75.

³³ Tevbe 9/ 36.

Savunmayla ilgili olup İslâm korkusunun/İslâmofobinin haklılığına delil gösterilen ayetlerden biri de Enfal Suresi'nin 60. ayetidir. Bu ayette şu ifadelere yer verilmektedir:

"Onlara (düşmanlara) karşı gücünüzün yettiği kadar kuvvet ve cihad için bağlampa beslenen atlar hazırlayın. Onunla Allah'ın düşmanını, sizin düşmanınızı ve onlardan başka sizin bilmediğiniz ama Allah'ın bildiği (düşman) kimsele-ri korkutursunuz..."³⁵

İslâm'ın barış yanlısı bir din olması, Müslümanların savaş realitesini görmezden gelmelerini gerektirmez. Yani savunma ve düşman güçlerinin cesaretini kırma amacına yönelik silahlı güç bulundurma, İslâm'ın barış yanlısı bir din olduğu gerçeğini değiştirmez. Yukarıdaki ayette geçen 'Savaş için güç bulundurun.' emri, düşmanı caydırıp ülke insanların emniyet ve güven içerisinde yaşamalarını sağlamak içindir. Dünya devletlerinin neredeyse tamamının bu anlayışla savunmaya yönelik siyasi, askeri ve ekonomik önlemler aldığı bilinen bir gerçektir. Bu durum, günümüzde 'silahlı barış', 'barış için silahlanma' gibi kavramlarla ifade edilmektedir. Aslında arzu edilen, toplumların silahlı güç kullanmaksızın sorunlarını ve ihtilaflarını konuşarak, tartışarak gidermeye çalışmalarıdır. Ancak yaşanan tecrübeler, bu düşüncenin şimdilik gerçekleşmesi güç bir ideal olduğunu göstermektedir.

Günümüzde İslâm Korkusunun Temel Nedenleri

Günümüzde Müslüman ve Müslüman olmayan toplumlarda görülen İslâm korkusunun/İslâmofobinin nedenlerini şu şekilde sıralamak mümkündür:

³⁴ Bakara 2/190.

³⁵ Enfal 8/60.

1. Kur'an'ın cihad anlayışının inanmayanlar için tehdit oluşturduğu düşüncesi,
2. Kur'an'ın parçacı bir yaklaşımla yorumlanması ve böylece cihad ayetleriyle ilgili algılama yanlışlığına düşülmesi,
3. İslâm'ın cihad ilkesinin geçmişte ve günümüzde Müslümanların kendi aralarındaki siyasal çekişmelere alet edilmesi,
4. Müslüman olmayan toplumların, İslâm ve Müslümanlar hakkında yeterince bilgi sahibi olmamaları,
5. Nüfusu hızla artan Müslüman yabancıların yaşadıkları ülkelerde kalıcı vatandaşlık hakkı elde etmeye başlamaları,
6. Avrupa nüfusunun yaşlanması ve azalması sonucunda gelecekte Avrupalıların nüfusu hızla artan Müslümanlar karşısında azınlık durumuna düşme kaygısı,
7. Son yıllarda Amerika'da ve bazı Batı ülkelerinde yaşanan işsizlik sonucunda oluşan gelecek kaygısı,
8. Yabancı ülkelerde yaşayan Müslümanların ekonomik, sosyal ve siyasal alanlarda güç kazanmaları,
9. Müslüman kimlikli olup da Müslümanlıkla ilgisi bulunmayan bazı kişilerin buldukları ülkelerde töre cinayeti, aile içi şiddet, gasp ve soygun gibi eylemlere karışmaları ve böylece olumsuz bir imaj sergilemeleri,
10. Dünyanın değişik bölgelerinde emperyalist emelleri olanların, günün birinde bu emellerinin Müslümanlar tarafından engelleneceğini düşünmeleri ve bundan korkmaları,
11. Müslüman kimliğine sahip bazı kişi ya da grupların cehalet, kullanılmışlık veya siyasal amaçlarla gerçekleştirdikleri ey-

lemlerine cihad ayetlerini delil göstermeleri, din adına işlendiği söylenen ancak dinin özüyle bağdaşmayan şiddet içerikli anlayış ve davranışların İslâm'a mal edilmesi,

12. Yabancı ülkelerde yaşayan Müslüman grupların kendi aralarında çatışmacı ve şiddet yanlısı bir görünüm sergilemeleri,
13. Avrupa'da yükselen ırkçı radikalizm yanlılarının kendilerine en büyük tehdit olarak İslâm'ı ve Müslümanları görmele-ri,
14. İslâm'a ve Müslümanlara karşı bilinçli propaganda ve karalama faaliyetleri.

Kur'an-ı Kerim incelendiğinde, yukarıdaki düşüncelerin çoğunun, özellikle birinci maddede cihadın zorla insanları Müslüman yapma amacından kaynaklandığı düşüncesinin temelsiz olduğu kolaylıkla anlaşıl-maktadır. Çünkü düşünce ve anlayış tercihi insanın özgür iradesine bağlayan Kur'an, bunu Allah'ın insanlara tanıdığı bir özgürlük alanı olarak değerlendirmektedir. Müminler dinde zorlama yapmama konu-sunda uyarılmakta³⁶, hidayet ve kurtuluşun yalnızca Allah'ın iradesiyle gerçekleşebileceği hatırlatılmaktadır. İnsana doğru yolun gösterildiği, ancak sonucuna katlanmak üzere herkesin dilediği yolu seçebileceği be-lirtilmektedir.³⁷ İnsanları dine davet etme sırasında olumlu cevap verme-yen kişiler için üzülen Hz. Peygamber, "*Rabbin dileyeydi, yeryüzünde bulu-nanların hepsi inanırdı. Öyle iken insanları inanmaya sen mi zorlayacaksın?*"³⁸

³⁶ Bakara 2/256.

³⁷ İnsan 76/3.

³⁸ Yunus 10/99.

ayetiyle teselli edilmektedir. Dolayısıyla İslâm inancında zorlamayla da olsa bir inanca sahip olma değil, bireyin kendi özgür kararıyla gerçekleştirdiği tercihleri önemlidir.

Sonuç ve Öneriler

Son yıllarda Müslüman olmayan ülkelerde kaygı, korku ve düşmanlığa varan bir İslâm korkusunun/İslâmofobinin giderek yayılmaya başladığı, bu yayılmanın 11 Eylül 2001'de ABD'deki Dünya Ticaret Merkezi'ne yönelik saldırının ardından daha da hızlandığı görülmektedir. Söz konusu olaydan sonra, özellikle Hıristiyanların yoğunlukla yaşadığı ülkelerde Müslümanları birer terörist gibi görme eğiliminin arttığı anlaşılmaktadır.

Müslüman kişi ya da gruplar tarafından gerçekleştirilen şiddet içerikli eylemlerin siyasal amaçlı olduğu gerçeği göz ardı edilmekte ya da bilinçli olarak bu gerçek gizlenmeye çalışılmaktadır. Dolayısıyla günümüzde bazı Müslüman gurupların gerçekleştirdiği söylenen şiddet içerikli eylemlerin İslâm'dan kaynaklandığı görüşü, temel dayanaklardan yoksun bir iddiadan ibarettir. Çünkü İslâm, isminin de bir gereği olarak barış yanlısı bir dindir. İslâm'ın temel prensiplerinden olan cihadın amacı, zulmü ve haksızlığı önlemek, hakkı ve adaleti tesis etmektir. Dolayısıyla cihadın amacı, insanları ve toplumları barış ve huzur içerisinde bir hayata kavuşturmadır.

Dünyanın değişik bölgelerinde Müslüman kimlikli radikal gruplar tarafından gerçekleştirilen şiddet eylemlerini cihad ayetlerine bağlamanın İslâm korkusunda elbette rolü vardır. Ancak İslâm korkusunun ya da karşıtlığının temel nedeni, cihad ayetlerinden çok, İslâm'ın dünya ölçeğinde hızla yayılan bir din olması, nüfusu giderek artan Müslümanların

Avrupa başta olmak üzere dünyanın değişik bölgelerine yerleşmeleri, Misyonerlik faaliyetleri ve emperyalist emeller karşısında en büyük engel olarak İslâm'ın ve Müslümanların görülmesidir. Empati kurduğumuzda, böylesi bir korkunun normal olduğunu söyleyebiliriz. Çünkü İslâm insanlara baskıyı, sömürüyü ve emperyalizmi reddeden adil bir sistemden yanadır. Barış ve adaleti öngören İslâm inancı, elbette emperyalistler, yoksul ülkelerin doğal kaynaklarını sömürenler, kendi çıkarları uğruna kan dökmeyi meşru sayanlar, ırk ve kültür ayrımcılığı yapanlar, hukuku çarpıtanlar, insan haklarına saygıdan yoksun hayat sürenler için bir tehdit olarak algılanabilir.

Sebebi ne olursa olsun, İslâm'la ilgili dış dünyada ve içeride oluşan şüphe ve kaygıları gidermek, öncelikle biz Müslümanlara düşen bir görevdir. Öyleyse İslâm'la ilgili oluşan şüphe ve kaygıları gidermeye çalışıp İslâm dinini İnsanlığa doğru bir şekilde tanıtmamız gerekir. Böylece pek çok ülkede giderek yaygınlık kazanan İslâm korkusunun/İslâmofobinin tamamen yok edilmese de, katlanılabilir bir düzeyde seyretmesi sağlanacaktır. Bu konuda şunlar önerilebilir:

1. İslâm ve diğer dinler yaşadığı sürece, İslâm korkusunun/İslâmofobinin tamamen yok edilemeyeceği bilinmelidir.
2. İslâm'ın dış dünyada doğru bir şekilde tanıtılması yani tebliğ edilmesi amacına yönelik siyasal ve eğitsel projeler geliştirilmeli ve bu amaca dönük olarak basın yayın çalışmalarına ağırlık verilmelidir.
3. Dış ülkelerde yaşayan her Müslüman, bulunduğu yörede İslâm'ın temsilcisi durumundadır. Dolayısıyla yurt dışına işçi ya da görevli olarak gidenler imkânlar ölçüsünde eğitilme-

li ve böylece Müslümanlığın dış dünyada doğru olarak temsil edilmesine çalışılmalıdır. Kısacası İslâm'a uygun bir Müslüman imajı geliştirilmelidir.

4. Sağlıklı din eğitimiyle Müslüman toplumların İslâm hakkında doğru bilgilenmeleri sağlanmalı ve İslâm adına şiddete ve teröre başvurmanın yanlışlığı her fırsatta etkin bir biçimde anlatılmalıdır.
5. Zemini ve programı iyi hazırlanmış kültürlerarası diyalog çalışmalarıyla İslâm dış dünyaya doğru bir şekilde tanıtılmaktadır.
6. İslâm karşıtlarının 11 Eylül saldırısında olduğu gibi, Müslümanları töhmet altında bırakmaya yönelik planlarını deşifre edici uluslararası düzeyde çalışmalar yapılmalıdır.
7. Kur'an'ın cihad anlayışı, iç ve dış kamuoyuna doğru bir şekilde tanıtılmalıdır.
8. Dış dünyada İslâm aleyhine yapılan yayınlar, siyasal ve diplomatik girişimlerle, karşılıklı iyi niyetli görüşmelerle önlenmeye çalışılmalı, İslâm'ı doğru tanıtıcı programların, bazı bilimsel ve sanatsal etkinliklerin (seminer, sempozyum, roman, sinema, tiyatro vs.) gerçekleştirilmesi için çaba harcanmalıdır.
9. Avrupa'da nüfus hareketleriyle oluşacak yeni duruma hazırlıklı olmak için uzun vadeli projeler geliştirilmelidir.
10. Yurt dışında yaşayan Müslüman gruplar arasında kardeşlik ve dayanışma duyguları geliştirilmeli, bazı hizmetlerde güç

birliği yapılmalı, tefrika yerine birlikte hizmet edebilme kültürü güçlendirilmelidir.

11. Her yönüyle (eğitim, kültür, ahlak, hukuk, siyaset, ekonomi vs.) insanlığa örnek bir Müslüman toplumun oluşturulması için gayret gösterilmelidir.

KAYNAKÇA

- Armstrong, Karen, *Tanrı'nın Tarihi*, Çev: O. Özel, H. Koyukan ve K. Emiroğlu, Ayraç Yayınları, Ankara 1998.
- Ataman, Kemal, "İslâmofobi ve Avrupa'da Birlikte Yaşama Tecrübesi Üzerine", *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Cilt: 17, Sayı: 2, Bursa 2008.
- Aydın, Mehmet Zeki ve Müşerref Yardım, "Belçika'da İslâmofobi", *Batı Dünyasında İslâmofobi ve Anti-İslâmizm*, Eski Yeni Yayınları, Ankara 2007.
- Camille, Gardesse, "Islamophobie: Essai de définition" <http://www.hermes.jussieu.fr/repjeunes.php?id=2> (25.01.2007).
- ENAR, Rapport Alternatif: La Situation du Racisme en Belgique vu par les Associations, Juin 2003.
- <http://www.enar.eu.org/fr/national/belgium/Report%20Belgium%202002%20FR.pdf> (05.01.2007).
- <http://www.runnymedetrust.org/publications/pdfs/İslâmophobia.pdf> (12.06.2006).
- İbn Hişam, Ebû Muhammed Abdulmelik, *Siretü'n-Nebeviyye*, Mısır 1936.

- İbn Kayyim, Muhammed b. Ebi Bekr, *Zadu'l-Mead*, Çev: Ş. Özen, H.A. Özdemir, A.V. Kurt, İklim Yayınları, İstanbul 1989.
- Kahtani, Muhammed b. Said, *İslâm'a Göre Dost ve Düşman*, Terc: Harun Ünal, İstanbul 1991.
- Kapar, M. Ali, *Hz. Peygamber'in Müşriklerle Münasebeti*, İlim Yayınları, İstanbul 1987.
- Manço, Ural ve Meryem Kanmaz, "Belgique: Intégration des Musulmans et Reconnaissance du Culte Islamique: Un Essai de Bilan", *Reconnaissance et Discrimination. Présence de l'Islam en Europe Occidentale et en Amérique du Nord*, l'Harmattan, Paris 2004.
- MAZLUMDER Avrupa'da Ayrımcılık Raporu, "Bitmeyen 11 Eylül: Derinleşen Öteki ve Sıradanlaşan Irkçılık", 27 Haziran 2006.
- Narlı, Nilüfer, "Çok Etnisiteli ve Çok Dinli Bir Dünyada Barışın Sürdürülmesine İslâm'ın Katkısı: İhtimaller ve Zorluklar", *Dünya, İslâmiyet ve Demokrasi*, Konrad-Adenauer Vakfı Yayınları, Ankara 1998.
- Reeber, M., *L'Islam*, coll. "Essentiels Milan", Milan 1995.
- Sayyid, S., *Fundamentalizm Korkusu*, Çev: Ebubekir Ceylan, Nuh Yılmaz, Vadi Yayınları, Ankara 2000.
- Tabbara, Afif A., *İlmin Işığında İslâmiyet*, Terc: Mustafa Öz, 2. Baskı, Kalem Yayınları, İstanbul 1981.
- Vérités Bruxelloises, *Le Journal des Amis du Vlaams Blok*, n.10, April 2002.
- Yılmaz, Hüseyin, *Kur'an'ın Işığında Müslim-Gayrimüslim Münasebetleri*, Kayihan Yayınları, İstanbul 1997.
- _____, *Din Eğitimi ve Sosyal Barış*, İnsan Yayınları, İstanbul 2003.